

Oslokirken 2018
Økonomirapport til styringsgruppen for kirkebruksplanen
Oslo, 20. april 2018
Versjon 1,0 (z) *)

**Versjon 1,0z (03.05.18) har ingen vedlegg og har ellers marginale justeringer i forhold til versjon 0,5*

Fra økonomiutvalget
ved Tor Fredrik Wisløff (KfiO) og Magnar Helgheim (OBDR)

Kirken er et fellesskap av mennesker som kjennetegnes av at de kommer sammen i Jesu navn
Den virkelige kirke: Hegstad 2009

Det nordiske ordet kirke, nynorsk kyrkje, er dannet av det norrøne kirkja som stammer fra det gotiske ordet cīric, som igjen har sitt opphav i den greske betegnelsen for «Herrens hus», kyriakos oikos (av kyrios)
Wikipedia

Oppsummering

KfiO har ansvar for 58 kirker og av en årlig omsetning på NOK 230-240m anvendes NOK 102m på kirkene; kfr funksjonsregnskap 2. I forhold til andre storbyer gir Oslo kommune lite midler til Oslo-kirken. Fellesrådets økonomi er presset og har et uttalt mål om et kostnadsnivå som er NOK 12m lavere enn dagens nivå. Det er foreslått tiltak som berører 10 kirker og som er beregnet å gi besparelse på NOK 13,8m. Mesteparten av denne besparelsen oppnås gjennom personalreduksjon og utleie av kirker. Bispedømmet forstår behovet for å gjøre tiltak som bedrer økonomien. Bispedømmerådets økonomi er tilfredstillende og har ikke behov for å gjøre øyeblikkelige tiltak men rammebetingelsene forventes endret.

Fellesrådets økonomi er anstrengt men KfiO har balansert økonomien med høyere inntekter gjennom utleie av kirker og diverse rasjonaliseringstiltak. Det er vanskelig å se ytterligere besparelser uten inngrep i aktivitet eller uttak av kirker.

Økonomiutvalget har gjennomgått forslagene til tiltak og har følgende kommentarer

- Besparelsen på NOK 13,8m er høyere enn målsetting hvilket gir rom for justeringer
- Besparelsene omfatter personal NOK 5.5m, drift 1.2m og utleie 7,1m
- Tallene virker pålitelige men det hefter usikkerhet, særlig om utleienivå
- Det er noen kirker som har bra score men likevel blir berørt

I tillegg til utfordringer på driftssiden har fellesrådet et stort etterslep på vedlikehold kirker på nærmere NOK 1mlrd og som stadig øker.

Vi viser ellers til oppsummering av observasjoner i kapittel 12.

1 Utgangspunkt og mandat

1.1 Innledning

Styringsgruppen for kirkebruksplanen har 3.april fremsatt sine foreløpige forslag for bruk av kirkebygg; kfr rapport og publisering. Grunnlaget for styringsgruppens forslag er rapport fra prosjektgruppen.

Det er foreslått at følgende 9 kirker ikke lenger skal brukes som tradisjonelle menighetskirker: Bakkehaugen, Sofienberg, Lilleborg, Iladalen, Klemetsrud, Stovner, Ellingsrud, Romsås og Østre Aker. I tillegg anbefales opphør av leieavtalen med Lovisenberg.

Det fremgår av rapporten at fellestrådet har et innsparingskrav på NOK 8m i budsjett 2018. Samtidig gjøres det rede for at nivået for driftsutgifter bør ligge heller NOK 12m under. Dette søkes oppnådd gjennom:

- reduserte personalkostnader
- reduserte driftskostnader på kirkebygg, og
- økte inntekter fra utleie av kirkebygg

1.2 Mandat

Det er 6.april nedsatt tre underutvalg hvorav ett økonomiutvalg. Denne økonomirapporten søker å gi svar på bestillingen på

- Oversikt økonomiske innsparinger
- Orientering til OBDR 7.mai
- Forslag til langsiktige innsparinger

1.3 Økonomiutvalget

Økonomiutvalget definerer sin rolle slik

- (1) Å bidra med innsyn i økonomien
- (2) Å analysere innsparingsgevinster og vurdere nye

Som en hurtigarbeidende komite med første rapportering innen 20.4 (versjon 0.5) velger vi å prioritere innsyn i økonomien. Utvalget kan om ønskelig gi en ny versjon hvor det suppleres med mer informasjon knyttet til innsparinger.

2 Bispedømmets økonomi

2.1 Innledning

I 2017 hadde OBDR en besparelse på NOK 2,35m i forhold til et årsbudsjett på NOK 163,5m inn mot de tre virksomhetene (eller budsjettenheter)

- Presteskabet
- Døveprostiet (landsdekkende)
- Biskop og kirkelig administrasjon

Besparselsen oppstod i særlig grad innen døveprostiet med NOK 1,8m som følge av vakanser og utfordrende rekrutteringssituasjon.

Utover forvaltningen av driftsrammen på NOK 163,5m kommer forvaltningstilskudd på NOK 42,6m for trosopplæring, diakoni- og kateketmidler.

Samlet fikk OBDR en statlig tildeling via Kirkerådet på NOK 209,4m ¹⁾. I tillegg kommer den kommunale tildeling på NOK 4,7m øremerket sykehjemsprestetjenesten.

1) Inkl NOK 2,5m fra åpningsbalansen; overføring fra stat til kirke; kfr virksomhetsoverdragelsen 2017.

Bispedømmerådet har i budsjett 2018 ikke behov for å gjøre økonomiske innsparinger. Dette kan imidlertid bli nødvendig for senere år; kfr kapittel 10.

2.2 Bemanning OBDR

Budsjett 2018 for presteskabet omfatter 144,5 årsverk (proster, prester, prostesaksbehandlere ¹⁾), og er en reduksjon på 0,9 årsverk i forhold til 2017. 131 av årsverkene befinner seg ute i prostiene under ledelse av prostene. De øvrige årsverkene er spesialprester.

Note 1) 3,9 årsverk prostesaksbehandlere inngår i presteskabets bemanning. Disse er plassert på prostekontorene.

Døveprostiet er et landsdekkende prosti under ledelse av døveprosten. Budsjettet omfatter 5,5 årsverk innenfor trosopplæring og 15 årsverk innen prestetjenesten.

Biskop og kirkelig administrasjon omfatter 20,5 årsverk hvorav 16,5 årsverk som tilhører en avdelingsstruktur. Andre ansatte er biskop, stiftsdirektør, biskopens sekretær og kommunikasjonsrådgiver.

I sum har bispedømmet således 185,5 årsverk med tillegg for sykehjemsprestetjenesten på 6,4 årsverk.

2.3 Reserver

Bispedømmets økonomiske reserver utgjør ved utgangen av 2017 NOK 8,4m hvorav NOK 4,3m er øremerket døveprostiet og sykehjemsprestetjenesten.

2.4 Oppsummering

- OBDR har samlet 192 årsverk og en driftsramme på NOK 163,5m pluss forvaltning av tilskudd
- OBDR har p.t ikke behov for å gjøre økonomiske innsparinger men rammebetingelser forventes endret

3 Fellestrådetts økonomi

3.1 Resultat

Fellestrådetts årsregnskap 2017 viser underskudd på NOK 3,6m mot overskudd i 2016 på NOK 1,3m. De siste årene har KfiO normalt hatt overskudd eller et resultat tilnærmet i balanse.

Reelt er imidlertid underskuddet i 2017 større da deler av underskuddet ble dekket av fondsavsetninger på NOK 3,3m og i overkant av NOK 1m fra pensjonsfond. Reelt underskudd 2017 er således nærmere NOK 8m.

3.2 Bemanning KfiO

KfiO har i 2017 175 årsverk (257 ansatte). De tilsvarende tallene for 2016 var 188 årsverk (283 ansatte). Antall årsverk i 2015 var 194 (281 ansatte). Om man sammenligner staben i forhold til situasjonen flere år tilbake: årsrapport 2010 oppgir antall årsverk i 2010 til 186 årsverk (350 ansatte).

KfiO har ansatt personer som finansieres av menighetene. Dette er en ordning som nå er avvirket. Ved avgang ansatt som er finansiert av menighet opphører stillingen i KfiO og den nyansatte ansettes direkte av menigheten. Hvis man trekker fra denne type stillinger er antall årsverk som følger: 2017: 175,5 2016: 179,5 2015: 191,0

3.3 Kostnadsbildet

Fellestrådet hadde i 2017 et forbruk (sum kostnader) på NOK 242m. Den største kostnadsgruppen er personalutgifter med NOK 144,7m (60%). Den nest største komponenten er drift med NOK 55,2m (2016: NOK 50,5m).

KfiO (1000kr)	BUD 2018	År 2017	År 2016	År 2015
Personal	145 227	144 695	139 864	138 454
Drift	49 925	55 160	50 545	49 541
Refusjoner	4 239	5 407	5 113	5 442
Tilskudd	15 850	17 705	16 137	16 357
Ovf inv/avskr	16 000	18 896	17 494	18 019
Kostnader	231 241	241 863	229 153	227 813
Inntekter	231 241	238 261	230 490	227 523
Resultat	0	-3 602	1 337	-289

Samlet hadde kostnadene i 2017 tilsynelatende en budsjettsprikk på NOK 16,8m, men det foreligger mange forklaringer.

Det største budsjettavviket oppstod innen driftsutgiftene med NOK 6,6m eller 13,6% av budsjett på NOK 50m. De viktigste avvikene var:

- Energikostnader
- IKT-kostnader fordi man etter en vakansperiode måtte betale fulle kostnader til Kirkepartner
- Telefonikostnader pga overgang fra IP-telefoni til mobiltelefoner hvor man bl.a fikk en engangskostnad på mobiltelefoner på over NOK 1m

3.4 Inntekter

*Ifølge budsjettforslaget Munchmuseet har sendt
byrådet vil netto driftskostnader i 2020 være over NOK
304mill. Dagsavisen 19.okt 2015*

Det viktigste premiss for fellesrådets budsjetter er tildelingen fra Oslo kommune. Tilskuddet fra Oslo kommune utgjorde for 2017 NOK 144,8m (2016: NOK 144,2m).

De seneste årene har bevilgningen i liten grad kompensert for lønns- og prisveksten. Men for 2018 blir tilskuddet økt til NOK 151,5m som representerer en økning på 4,6%.

Samlet utgjorde offentlige tilskudd i 2017 NOK 174m eller 73% av inntektene.

INNTEKTSSTRUKTUR KFIO					
Hele 1000kr	Spill/utleie	Ref/ovf	Tilskudd	Finans	Sum
Regnskap 2017	7 828	34 478	174 002	21 953	238 261
<i>%-fordeling</i>	<i>3,3 %</i>	<i>14,5 %</i>	<i>73,0 %</i>	<i>9,2 %</i>	<i>100,0 %</i>
Regnskap 2016	7 073	30 420	172 751	18 296	228 540
Regnskap 2015	5 657	31 504	173 717	16 646	227 524

Finans består av avskrivninger (motpost), fondsreguleringer og renteinntekter.

En relativt liten, men økende inntektsandel er utleie/ekstraspill ved begravelser som i 2017 var NOK 7,8m mot NOK 7,0m i 2016. Den er for budsjett 2018 økt til NOK 9,1m. Posten omfatter utleie Jakob kirke, ekstraspill ved begravelser, betaling ved utensoknsvielser (budsjettsats økes fra 2500 til 6000) mv.

3.5 Funksjonsregnskaper

Fellesrådets regnskap kan også vises ut fra formål, eller funksjoner. Et slikt regnskap viser at mest ressurser, NOK 102m anvendes inn mot kirker, fulgt av administrasjon NOK 85m og annen kirkelig virksomhet NOK 48m. Alle tall i hele mill kr:

FUNKSJONER	Admin	Kirker	Gravferd	Kirkelig	Sum
Regnskap 2017	85	102	6	48	241
<i>inkl personal</i>	<i>54</i>	<i>49</i>	<i>2</i>	<i>40</i>	<i>145</i>
Regnskap 2016	76	98	6	47	227
Regnskap 2015	75	103		48	226

Kirkeforbruket på NOK 102m omfatter personalkostnader på NOK 49m. Forholdet mellom personal og drift/varme/vedlikehold er således 48/52.

3.6 Funksjonsregnskaper - analyser

Generelt peker KfiO at funksjonsregnskapene må anvendes med forbehold (høy detaljeringsgrad, mange feilkilder og praksisendringen kan forklare avvik mellom år).

Funksjonsregnskap 1 administrasjon 1) viser i 2017 stor økning sammenholdt mot 2016 og 2015. KfiO peker på disse årsakene

- Investeringer mobiltelefoner/data
- Konsulenter/sekretærer i menigheter flyttet fra funksjon 2 (kirke) til 1 (adm)

1) Personalkostnader daglig leder inngår i funksjonsregnskap 1 – ikke funksjon 2

3.7 Reserver

Egenkapitalen/reserven i balansen utgjør ved utgangen av 2017 NOK 14,3m hvorav det meste er bundne reserver knyttet til konkrete investeringer i kirkebygg. Den ubundne reserven (likviditetsreserve og disp.fond) utgjør NOK 2m. Reserven er betydelig lavere enn for to år siden (2015) da tilsvarende tall var NOK 24,1m hvorav ubundne fond var NOK 8,6m.

Til sammenligning lå ubundne fond også på NOK 1,9m og NOK 1,7m hhv 2010 og 2009 med tillegg for likviditetsreserver.

KA anbefaler at frie fondsreserver bør ligge på ca 5% av omsetningen (med referanse til KS som har samme anbefaling overfører kommuner).

3.8 Oppsummering og observasjoner

- KfiO har en årlig omsetning i størrelse NOK 230-240m
- KfiO hadde i 2017 særlig høye driftskostnader med budsjettavvik NOK 6,6m, se forklaring i pkt 3.3
- Bemanningen i KfiO er på 175 årsverk og er redusert siste tre år

- Reelt underskudd i 2017 var tilnærmet NOK 8m
- Ubundne reserver på NOK 2m eller 0,8 % av omsetning er lavt
- Tilskuddet fra Oslo kommune har ligget på samme nominelle nivå de seneste årene, men er for 2018 økt med 4,6% til NOK 151,5m

4 Samlet Oslo-økonomi

4.1 Kirkelig betjening

Innen fellesrådsområdet Oslo ble det i 2017 avholdt 4389 (2016: 4783) gudstjenester i regi av Dnk hvor tilsammen 391.500 (2016: 439.500) deltok. Det ble foretatt 2755 begravelser, 470 vigslar, 2578 dåp og 1637 ble konfirmert. Kirken i Oslo har 332.650 medlemmer som utgjør 49,4% av innbyggertallet på 673.468. 173.390 deltok på kulturarrangementer slik at antall deltagere totalt på gudstjenester og kulturarrangementer utgjør 564.855 (2016: 647.200).

4.2 Totalbudsjett

Ut fra redegjørelsen ovenfor har Oslo-kirken samlet til disposisjon NOK 456m og 355 årsverk. Dette er imidlertid et upresist tall siden Oslo bispedømme også omfatter Døveprostiet, Asker og Bærum.

Totaløkonomi Oslo-kirken - mill kr og årsverk		
	Budsjett	Årsverk
Fellesrådet	242,0	175,0
Bispedømmet	209,4	185,5
Sykehjem	4,7	6,4
Samlet	456,1	366,9

Trekker vi ut 32,3 årsverk i Asker og Bærum, samt 20,5 årsverk innen døveprostiet har Oslo-kirken til disposisjon ca 308 årsverk (offentligfinansierte).

4.3 Annen menighetsøkonomi - utleieinntekter

KfiO har vedtak om at fellesrådet skal ha 20% av leieinntekter fra kirkerom. For KfiO utgjorde denne inntektsposten i 2017 323t. Det kan bli gjort tilsvarende vedtak for parkeringsplasser mv.

4.4 Annen menighetsøkonomi - menighetsstiftelser

Utvalget er kjent med at det foreligger 18 menighetsstiftelser i Oslo. Formuen til disse har normalt oppstått gjennom salg av eiendommer, oftest aldershjem eller sykehus. Disse stiftelsene bidrar betydelig til finansiering av menighetsstillinger (utover de offentlig-finansierte).

De største stiftelsene er Uranienborg menighetsboligstiftelse, Fagerborg diakonale stiftelse og Trefoldighet legat. Uranienborg har sin kapital fra salg av Uranienborghjemmet.

Stiftelser er selveiende hvor formålet ihht vedtektene reelt eier stiftelsen. Endring av formål er komplisert og betinger godkjenning av Stiftelsestilsynet. Formålet for slike stiftelser er normalt å støtte den lokale menighet.

Selv om det ligger klare juridiske begrensninger i forhold til bruken av midler kan det være relevant for Oslo-kirken å drøfte med disse stiftelsene kirkens økonomi, og mulighetene for sterkere samvirke.

Realverdien for disse skal opprettholdes og stiftelsene skal i prinsippet leve «evig». Dette betinger at man må ha en forsvarlig uttakspolitikk. Vi vil anta at årlig uttak utgjør i størrelse 2,5-3,5%.

Utvalget har ikke innhentet informasjon om samlet stiftelseskapital. Vi vil imidlertid anta at formuen representerer en kapital i størrelse NOK 300-350m. Gitt et årlig uttak på 3-3,5% betyr dette at stiftelsene tilfører Oslo-kirkene årlig mellom NOK 10-12m.

Utvalget kan om ønskelig innhente utfyllende informasjon.

4.5 Oppsummering og observasjoner

- Det antas at menighetsstiftelser bidrar årlig med NOK 10-12m i finansiering av stillinger i Oslo-menighetene
- Det kan være relevant å innlede samtaler med disse stiftelsene
- I tillegg ligger det verdier i menighetenes balanser som finansierer menighetene
- Oppslutningen har falt men årlig deltar 565.000 på gudstjenester og kulturarrangement i kirkene
- Oslokirken har 308 årsverk til disposisjon (offentlig finansierte)

5 Fellesrådet – investeringer og rehabiliteringer av kirker

Skal man ta vare på kulturskattene våre, så må det gjøres et stort løft her i byen. Det har gjennom flere år vært nødvendig med en enorm satsing på skolebygg. Nå bør det være kirkenes tur!
T.Borgen: Kfio årsrapport 2014/15

Det skal foreligge et tydelig regnskapsmessig skille mellom driftsregnskap og investeringsoppstillingen.

5.1 Øremerkede bevilgninger til kirkene

Det generelle tilskuddet fra Oslo kommune til rehabilitering av kirker har de siste årene utgjort NOK 20m. I tillegg bevilger kommunen i blant øremerkede tilskudd til kirker. For 2018 har Oslo kommune bevilget NOK 30m til Torshov kirke.

Kommunen bevilget NOK 145m i perioden 2013-19 til 3 kirker: Torshov, Paulus og Nordstrand.

5.2 Investeringer

*En kald mandag i 2013 falt takstein ned fra Paulus kirke. En kamp for å bevare Grunerløkkas katedral begynte... 62 mill ble bevilget til rehabilitering. **Eleni M Stene « Paulus kirke 125 år»***

INVESTERINGER ÅR 2017 - de største

Paulus	Frogner	Oppsal	Frogner	Ormøy	HMS	Annet
15 812	13 684	10 581	7 005	2 604	7 105	8 310
<i>Rehab</i>	<i>Tak/fas</i>	<i>Rehab</i>	<i>Orgel</i>	<i>Rehab</i>	<i>Univ utf</i>	<i>se spes</i>

Investeringene i 2017 utgjorde NOK 65m og i 2016 NOK 42m. De aller største investeringene de seneste år har vært Paulus kirke og Nye Nordstrand kirke. Investeringsregnskapet 2017 er vesentlig brukt på kirkene Paulus, Frogner og Oppsal, og i 2016 Paulus, Lilleborg og Oppsal.

INVESTERINGER ÅR 2016 - de største

Paulus	Lilleborg	Oppsal	Frogner	Ormøy	Energi	Tårn/spir
11 147	6 252	5 743	2 040	1 073	1 560	2 234
<i>Rehab</i>	<i>Tak</i>	<i>Rehab</i>	<i>Orgel</i>	<i>Rehab</i>	<i>Miljøfyr</i>	<i>Kontroll</i>

5.3 Etterslep og rehabiliteringsbehov

Fellesrådets største utfordring er forfallet på Oslos kirkebygg. KfiOs bygg- og anleggssjef Torbjørn Borgen påpeker at vi trenger minst en halv milliard for å ta igjen etterslepet av Oslos kirkebygg.

Det finnes ingen fullstendig rapport som dokumenterer etterslepsbehovet men KfiO har oppjustert estimatet fra NOK 500-600m til nærmere NOK 1mlrd.

Det finnes imidlertid en dynamisk prioriteringsliste på topp fem vedlikeholdsprosjekter. Denne er utarbeidet av KfiO på anmodning fra Oslo kommune. Pr vår 2017 er den prioriterte listen slik 1) Torshov 2) Nordberg 3) Fagerborg 4) Hasle 5) Kapellene Grefsen-Vestre-Nordstrand 6) Røa.

En tidligere topp-fem liste omfattet kirkene Torshov, Fagerborg, Sofienberg, Frogner og Hasle.

5.4 Sammenligning mot idrett og kultur

*Regjeringen vil rehabilitere Nationalteatret for NOK 1,9mlrd. Forfallet har skjedd over mange tiår. **Dagsavisen 21.4.2017.***

*Byrådet foreslår NOK 4,9mlrd i økonomiplanperioden (2018-21) til investeringer i nye og rehabilitering av eksisterende idrettsprosjekter. **Oslo – byrådets budsjettforslag 2018.***

*Domkirken i Oslo har 500.000 i besøk hvert år. Det er dobbelt så mange som Nationalteatret har, eller like mange man forventer at det nye Munchmuseumet til 3 mlrd kommer til å få. **Robert Wright 03.1.17***

Det er relevant å se nærmere på bruk av offentlige midler inn mot kirke i forhold til bevilgninger til kultur og idrett. Dette gjelder for investeringer/rehabiliteringer av bygg, men også i forhold til drift.

Oslo kommune overtok i 1999 Oslo Nye Teater og det årlige kommunale rammetilskuddet ligger på nivå NOK 80m. Besøkstallet til dette teateret ligger i størrelse 130.000 pr år (til sammenligning har Det norske teater ca 210.000).

Nationalteatret ved Studentertunden stod ferdig i 1899 og har et årlig besøkstall på ca 250.000. Hovedscenen har plass til 740, og med Amfi og Malersalen har dette bygget kapasitet til ca 1000. Det er nå besluttet en rehabilitering som vil koste NOK 1,9 mlrd.

Kirkeverge Robert Wright setter besøkstall og bevilgninger i et sammenligningsperspektiv når han påpeker at domkirken har dobbelt så stort besøkstall som Nationalteatret.

Sammenlignet med byene Stavanger, Bergen og Trondheim gir Oslo kommune ca kr 200 mindre pr kirkemedlemmer. Bevilgningen i 2016 til KfiO på NOK 140m ville ha utgjort NOK 210m hvis bevilgningen hadde vært lik snittet av de andre byene.

5.5 Oppsummering og observasjoner

- Antatt etterslepsbehov på NOK 1000m tilsier behov for årlig avsetning i størrelse NOK 100m over en 10-årsperiode.
- Oslo kommune har over de siste 7 år bevilget NOK 145m til rehabilitering av tre øremerkede kirker
- Det finnes en «løpende» topp-fem-kirke-liste for vedlikeholdsprosjekter
- Besøkstallene til kirken sammenholdt med mange kulturinstitusjoner er høye

- Oslo kommunes kirkebevilgning er lav sammenlignet med Bergen, Stvgr og Tr.heim

6 Kirkeregnskapet – funksjon 2 - analyse og drøftelse

6.1 Innledning

Funksjonsregnskap 2, her benevnt som kirkeregnskapet, representerer de direkte kostnadene for kirkene; kfr pkt 2.5.

Fellesrådet i Oslo har ansvaret for 58 kirker, 7 kapeller og en del driftsbygninger. Om vi forutsetter at forbruket på NOK 102m i all vesentlighet er knyttet til de 58 kirkene tilsier dette en snittpris pr kirke på NOK 1,75m. Snittkostnaden pr kirke består således av 840t i personalkostnader og 910t i andre driftskostnader.

6.2 Kirker - driftskostnader

Driftskostnadene utgjør NOK 53m hvor oppvarming NOK 9,3m og vedlikehold/reparasjoner/ serviceavtaler på NOK 9,1m er de største kostnadskomponentene. Deretter følger renhold NOK 2,9m, konsulenttenester NOK 1,8m og alarm NOK 1,2m.

Drift - store poster - ikke fullstendig						
Hele mill kr	IKT	Energi	Husleie	Vedl/bygg	Renhold	Sum
Regnskap 2017	11,7	9,4	4,7	5,6	2,3	33,7
Budsjett 2018	11,7	9,1	4,9	5,4	2,3	33,4

6.3 Kirker - personalkostnader

Personalkostnadene i kirkeregnskapet utgjør NOK 48,9m i 2017 som representerer en økning på NOK 1,4m i forhold til 2016. Stillinger som inngår i kirkeregnskapet (funksjonsregnskap 2):

- kontor/organist
- menighetssekretær/kirketjener
- stillinger knyttet til rehabilitering, vedlikehold, drift bygg 1)

Note 1) Eksempel renhold, driftsteam

6.4 Oppsummering og observasjoner

- Drift av 58 kirker og 7 kapeller koster årlig i størrelse NOK 102m som tilsier snitt 840t i personal og 910t i andre driftskostnader

7 Faktagrunnlag om kirkene – analyse og drøftelse

De eldste kirker oppstod i kristne hjem. Flere kirker i Roma og andre steder i de første kristne områder var huskirker og utviklet seg etter hvert til fellesrom for hele den troende forsamling.

[Wikipedia](#)

7.1 Scoretabell

Prosjektgruppen har fremskaffet faktagrunnlag for vurdering av kirkene i Oslo, og ut fra visse kriterier gitt en score for hver kirke.

De ulike kriteriene er ordnet i tre hovedgrupper

- Lokasjon (beliggenhet mv)
- Lokaler (kirkeanleggenes fysiske egenskaper mv)
- Innhold og bruk (faktisk bruk av kirkene)

Score/ vurdering av kirkebygg - høyeste score					
Prosti	Kirkebygg	Lokasjon	Lokaler	Innhold	Sum
vektning		30 %	45 %	25 %	x10
1 sa	Nordstrand	2,6	3,0	2,8	28
2 va	Ullern	2,3	2,7	2,9	26
2 do	Uranienborg	2,5	2,7	2,5	26
2 va	Nordberg	2,8	2,6	2,5	26

Høyest score har Nordstrand med 28 fulgt av tre kirker som har score 26: Uranienborg, Ullern og Nordberg. Deretter følger 5 kirker som alle har score på 25: Bøler, Ris, Frogner, Tonsen, Bekkelaget.

Score/ vurdering av kirkebygg - lavest score					
Prosti	Kirke	Lokasjon	Lokaler	Innhold	Sum
		30 %	45 %	25 %	
1 do	Lovisen	1,6	0,2	1,0	8
2 do	Trefold	2,0	1,7	1,0	16
2 øa	Stovner	1,3	2,2	1,0	16
2 na	Hasle	1,6	2,0	1,0	16
3 va	Bakkehaug	1,8	2,1	1,1	17
3 do	Bygdøy	1,8	1,7	1,6	17
3 sa	Bjørndal	1,9	1,5	1,6	17
3 sa	Klemet	1,8	1,8	1,3	17
4 na	Paulus	2,3	2,2	0,8	18
4 na	Sofienb	2,3	1,8	1,1	18
4 øa	Furuset	1,9	2,1	1,4	18
4 øa	Romsås	1,8	2,2	1,1	18

Lavest score har Lovisenberg, Trefoldighet, Hasle og Stovner med 16 eller lavere score. Linjer markert med rosa er kirkebygg som styringsgruppen har foreslått fristilt.

7.2 Drøftelse

I styringsgruppens uttaksforslag er kirkene Østre Aker, Lilleborg og Ellingsrud med selv om de ikke ligger på bunn 16-listen. Østre Aker har score 22 og de to andre score 20. Motsatt er Hasle (score 16) og Bygdøy (score 17) ikke med styringsgruppens forslag til tross for lav score.

Styringsgruppen har begrunnet disse valgene.

7.3 Oppsummering og observasjoner

- Høyest score har Nordstrand kirke med 28
- Lavest score har Lovisenberg, Trefoldighet, Hasle og Stovner
- Uttakslisten omfatter også kirker med bra score (opptil 22)

8 Besparelser av foreslåtte tiltak i kirkebruksplanen

Fra 1850 til 1900 ble det revet 390 kirker i Norge. De siste årene er det revet fem her til lands.
NRK Rogaland 3.3.18

8.1 Besparelsesberegning

KfiO har i en intern oversikt («innsparingsliste») gjort beregninger som viser antatt besparelse i fellesrådet i størrelse NOK 13,8m om man gjennomfører forslaget om omdisponering av 10 kirker; kfr pkt 1,1. Denne besparelsen fremkommer slik:

- Personalkostnader NOK 5,5m (sos.kostn ikke medtatt)
- Driftskostnader NOK 1,2m
- Utleiepotensiale NOK 7,1m

KfiO har gjort beregninger av hvert enkelt kirkebygg og som er drøftet i konsultasjonene.

8.2 Analyser av beregninger

Fire av de ti kirkene er hjemmehørende i Groruddalen prosti. Styringsgruppen påpeker den store kirketettheten dette prostiet har – sammenholdt mot særlig Søndre Aker prosti. Vi registrerer at hele 80% av oppgitt besparelse innen Groruddalen prosti er knyttet til uttak av Stovner og Romsås. De to andre uttakskirkene i prostiet representerer NOK 1,5m (uten sos.kostn) eller vel 20 %. Disse to kirker er imidlertid ikke foreslått at de skal tas helt ut.

Innen de øvrige prostier registrerer vi at uttakslisten inneholder 3 kirker som bidrar relativt lite til samlet besparelser. Disse er oppgitt med besparelser enkeltvis i størrelse 500t, og i sum 11,3% eller NOK 1,56m av besparelsen på NOK 13,8m

8.2.1 Østre Aker kirke

Oppgitt besparelse 620t for uttak Østre Aker kirke er primært personalbesparelser og noe leieinntekter. Besparelsen representerer 8,7% av prostiets (Groruddalen) besparelse, og 4,8% av samlet besparelse. Ut fra rene økonomisk kriterier vil man kunne stille spørsmål ved uttaket – sammen med flg forhold:

- Uttak ØA bidrar kun med 4,8% besparelse
- ØA har relativt bra score på 22
- Med uttak ØA blir 4 av prostiets 11 kirker berørt

Det er estimert en lav utleieinntekt basert på noe utleie i helgene. Kirken er tenkt beholdt som gravferdskirke og kan i noen grad benyttes av menigheten som hverdagskirke.

8.2.2 Ellingsrud kirke

Ellingsrud kirke har en vektet score på 20 hvilket er rimelig bra. Kirken er ikke tenkt tatt ut av drift, men tenkt som spesialkirke for diakoni. Dette innebærer at gudstjenester og andre kirkelige handlinger legges til Furuset kirke. Man ønsker å invitere en diakonal organisasjon til å leie kirken for å drive en diakonal kirke, og at dette vil gi leieinntekter til fellesrådet.

Den oppgitte besparelse ved uttak er samlet 920t. Ellingsrud har større utleiepotensiale enn Østre Aker kirke.

8.3 Utleiepotensiale

Det er registrert et maksimalt utleiepotensiale på NOK 12,5m for de ti uttakskirkene. Innsparingslisten opererer med et moderat beløp på NOK 7,1m begrunnet av at de fleste kirker kun **delvis leies ut**. Det er stor økonomisk forskjell om man leier ut en kirke 100%, eller kun utleier i helgene (kirken må da klargjøres til bruk for Dnk etter hver helg). Beregningen er teknisk basert på at man oppnår maksnivå for fem av kirkene, og minimum for de øvrige fem kirker.

Det er statistisk sjelden man oppnår maks-nivåer i alle ledd men det er ikke urimelig å anta at man oppnår mer enn minimum-nivåer. For fem av kirkene har man basert seg på minimumsleier. Hvis man skulle oppnå maks-leie for disse fem vil merinntekten øke med NOK 5,4m basert på leieestimatene.

Samtidig må vi påpeke en tilsvarende nedsiderisiko. Når kirker skal leies ut til kirkeformål er «kundegrunnlaget» begrenset, og det er risiko for at forventet leie ikke oppnås. Kirkemarkedet kan ikke sammenlignes med et «normalt» eiendomsmarked.

8.4 Årsverk-konsekvenser i begge linjer

Ved uttak av 10 kirker er oppgitt personalbesparelse på NOK 5,6m (uten sosiale kostnader). Gitt en snittlønn på 500t tilsier dette en reduksjon på vel 11 årsverk (daglige ledere, kantorer, diakoner menighets-sekretærer/kirketjenere.

De ti berørte sokn har til sammen 35 årsverk prester. En andel av disse betjener de aktuelle uttaks-**kirkene**, her anslått til ca 11 årsverk. I stor grad må vi anta at disse årsverkene vil flyttes til økte oppgaver i de gjenværende satsingskirkene innen soknet/prostiet. Teoretisk kan imidlertid uttak av kirkene frigjøre opptil 11 presteårsverk.

8.5 Er besparelsen større enn den oppgitte?

Det følger av 8.3 at den oppgitte KfiO-besparelsen på NOK 13,8m kan bli opptil NOK 5,4m større gitt at man legger til grunn maksimum for utleieestimer. Det følger av 8.4 at kirkeuttakene i teorien kan frigjøre presteårsverk i størrelsesnivå 11 årsverk som i beløp kan utgjøre i størrelse NOK 7m.

Dette kan lede til en vurdering om antall foreslåtte uttakskirker er for høyt. I dette perspektivet kan man skille mellom drift og investeringer.

I motsatt retning trekker den merkostnad som oppstår når KfiO må kompensere menighetene for bortfall av nåværende leieinntekter (som følge av uttak kirker).

Videre minner vi om nedsiderisikoen omtalt under punkt 8.3.

8.6 Oppsummering og observasjoner

- Besparelsen på NOK 13,8m oppnås primært fra personalreduksjon og utleie
- Besparelsen knyttet til driftsutgifter er derimot relativt liten
- I Groruddalen hentes den økonomisk besparelsen vesentlig fra to av kirkene
- Oppgitt samlet besparelse er større enn målsettingen
- Gitt maksimumsnivå kan leieinntektene bli større enn oppgitt, men det er også nedsiderisiko
- Utover fellesrådets besparelse vil uttak frigjøre presteressurser. Bruken av disse bør være gjenstand for bevisst strategisk drøftelse.

9 Besparelser gjennom en arbeidsgiverlinje

Prosjekt enhetlig ledelse i Oslo bispedømme er et samarbeidsprosjekt mellom bispedømmet og de tre fellesrådene i Asker, Bærum og Oslo. Målet er en modell med felles arbeidsgiveransvar og enhetlig strategisk ledelse.

9.1 Drøftelse

Vi vil under drøfte om det foreligger gevinster av samordnet ledelse inn mot disse områder: *økonomi, ledelse/møter, kontorer og rapporteringer.*

Vi begrenser her drøftelsen til å omfatte OBDR og KfiO (ikke Bærum og Asker). Vi vil tro det foreligger større gevinster gjennom fusjon av flere fellestråd.

ØKONOMI

OBDRs regnskap er overveiende et lønnsregnskap, det er også KfiOs regnskap men med en betydelig komponent av bygg-og vedlikeholdsregnskap.

Videre har KfiO en avdeling for menighetsregnskaper som fører regnskap for en rekke menighetsdrevne virksomheter som menigheter, barnehager, seniorsenter, frivillighetssentral, pilegrimssenter etc.

KfiO har totalt 13,2 årsverk inn mot økonomi, hvorav 7 årsverk knyttet til menighetsregnskaper.

- KfiO har 7 årsverk som håndterer menighetsregnskapene. Disse regnskapene adskiller seg vesentlig fra bispedømmets regnskap. Vi ser ikke vesentlige effektiviseringsgevinster på dette området.
- KfiO's eget regnskap kjennetegnes mye av transaksjoner for bygg- og anleggsregnskapet. Byggeregnskaper adskiller seg vesentlig fra bispedømmets regnskaper, og vi ser lav synergi.
- KfiO foretar lønnskjøringer for ca 270 ansatte og bispedømmet for ca 200 ansatte. Synergien vil primært være muligheten for back-up ved sykdom.

RAPPORTERINGER

- Bispedømmet rapporterer primært til OBDR og Kirkerådet, fellestrådet primært til Kirkelig fellestråd og hovedkomiteen. Det vil oppnås besparelser når man rapporterer til færre ledelsesorgan.

LEDELSE/MØTER

- Bispedømmet har en administrativ ledergruppe 1) under ledelse av stiftsdirektøren, og som består av fem personer (inkl biskop). KfiO har tilsvarende en ledergruppe under ledelse av kirkevergen, og som består av syv personer (inkl to områdeledere).
- I en modell med enhetlig ledelse vil antall ledere og tilhørende ressursbruk på møter og koordineringer være vesentlig redusert.

1) I tillegg til den administrative ledergruppen har OBDR også biskopens ledergruppe som består av prostene og biskop.

KONTORER

- OBDR og KfiO er lokalisert i hver sine lokasjoner og samlokalisering kan gi betydelig effektivitet og lavere kostnader, og forsterket gjennom samlokalisering.

9.2 Oppsummering og observasjoner

- Det antas at de største besparelser KfiO-OBDR oppnås ved reduksjon i lederledd og i ressursbruk knyttet til samordning og møter

10 Langsiktige besparelser - bispedømmet

Vi vil i dette kapittelet primært fokusere på den administrative stab på bispekontoret da vi antar at bemanningsutvalget arbeider med en helhetlig bemanningsplan.

10.1 Rammebetingelser

Det er en rekke forhold som kan påvirke kirkens og bispedømmets økonomiske evne i tiden fremover. Blant disse er

- Fremtidig finansiering av Den norske kirke
- Nasjonale kriterier for økonomisk fordeling mellom bispedømmene
- Organisering av administrative oppgaver mellom KR og andre nivåer
- Arbeid med enhetlig arbeidsgiverledelse (fellesråd/bispedømmeråd)
- Lokalisering/samlokalisering

10.2 Driftsbesparelser

Den største besparelsen på driftssiden antas oppnådd gjennom samlokalisering gjennom redusert husleie.

Utgifter knyttet til Oslo bispegård utgjør ca NOK 5,8m hvorav leien til Statsbygg utgjør NOK 5,2m. Det høye leienivået har hittil hatt liten praktisk betydning da den tilhørende bevilgning er tilpasset leiekostnaden.

10.3 Modeller for organisering og besparelse

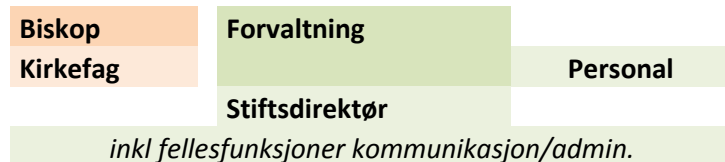
Vi vil beskrive tre mulige modeller for fremtidig organisering av bispedømmets administrasjon;

- Kjernemodell
- Kjerne +
- Kuttmodell

10.4 Kjernemodell

Modellen har som utgangspunkt at bemanningen er en funksjon av de lovhjemlede oppgaver – og i liten grad bygget for å løse tilleggsoppgaver som oppdragsgiverne hittil har ønsket utført. Det følger av dette at administrasjonen i denne modell er kraftig nedskalert.

Administrativ kjernemodell for Oslo bispedømme

Modellen bygger på flere premisser som er krevende å gjennomføre innen kort tidshorisont. Viktige premisser vil bl.a være en arbeidsgiverlinje, sentralisering av oppgaver, bispedømmerådet i annet format, døveprostiet underlagt Kirkerådet direkte m.v

Bemanningen vil være bygget omkring to nøkterne basismiljøer:

- biskop og kirkefaglige funksjoner
- stiftsdirektør og forvaltning, herunder personal

En slik modell kan trolig om nødvendig redusere bemanningsnivået opptil 50% om det foreligger krav/ønske om dette. Modellen er forretningsmessig strukturert som en lavkosttype men med konsekvens lav servicenivå og rene lovpålagte oppgaver.

10.5 Kjerne +

Modellen tar utgangspunkt i lovhjemlede oppgaver men supplerer med tilleggsoppgaver som oppdragsgiverne anser som nødvendige eller sterkt ønskelige. Modellen kan trolig kunne redusere bemanningen opptil 30% om nødvendig.

10.6 Kuttmodell

Modellen bygger noenlunde på dagens bemanningsnivå men med en tilpasset effektivisering av organisering og bemanning. I en slik modell vil bemanningen trolig kunne reduseres i størrelse 15-20 % i forhold til dagens nivå.

10.7 Oppsummering

- Det er laget skisser for tre ulike OBDR-modeller ut fra hvilket nivå for sentralisering og oppgaveløsninger man ønsker etablert

11 Langsiktige besparelser - fellesrådet

Fellesrådet arbeider for resultatforbedringer inn mot særlig fem nivåer:

- Øke inntektsnivå; kfr utleie og ekstraspill
- Regulere vedlikeholdsnivået
- Tilpasninger av personalnivå
- Tilpasninger av andre driftskostnader; kfr energi, renhold
- Antall kirker; kfr kirkebruksplan

På sikt kan det tas ut effektiviseringsgevinster på økonomisiden pga ny teknologi. Dette gjelder både innenfor menighetsregnskapene og øvrig regnskap.

11.1 Oppsummering

- Fellesrådet kan primært oppnå resultatforbedringer innenfor inntektsområdet, vedlikehold, bemanningsnivå, drift og kirkebruksplan.

12 Oppsummering av observasjoner

- OBDR har samlet 192 årsverk og en driftsramme på NOK 163,5m pluss forvaltning av tilskudd
- OBDR har p.t ikke behov for å gjøre økonomiske innsparinger men rammebetingelser forventes endret
- KfiO har en årlig omsetning i størrelse NOK 230-240m
- KfiO hadde i 2017 særlig høye driftskostnader med budsjettavvik NOK 6,6m, se forklaring i pkt 3.3
- Bemanningen i KfiO er på 175 årsverk og er redusert siste tre år
- Reelt KfiO-underskudd i 2017 var tilnærmet NOK 8m
- Ubundne reserver på NOK 2m eller 0,8 % av omsetning er lavt
- Tilskuddet fra Oslo kommune har ligget på samme nominelle nivå de seneste årene, men er for 2018 økt med 4,6% til NOK 151,5m
- Det antas at menighetsstiftelser bidrar årlig med NOK 10-12m i finansiering av stillinger i Oslo-menighetene
- Det kan være relevant å samtale med menighetsstiftelsene om økonomi og formål
- Utover stiftelsenes verdier ligger det verdier i menighetenes balanser
- Oppslutningen i Oslo-kirken har falt men årlig deltar 565.000 på gudstjenester og kulturarrangement i kirkene
- Oslokirken har 308 årsverk til disposisjon (offentlig finansierte)
- Antatt etterslepsbehov i kirker på NOK 1000m tilsier behov for årlig avsetning i størrelse NOK 100m over en 10-årsperiode.
- Oslo kommune har over de siste 7 år bevilget NOK 145m til rehabilitering av tre øremerkede kirker
- Det finnes en «løpende» topp-fem-kirke-liste for vedlikeholdsprosjekter
- Besøkstallene til kirken sammenholdt med mange kulturinstitusjoner er høye

- Oslo kommunes kirkebevilgning er pr medlem kr 200 lavere enn snittet av Bergen, Stavanger og Tr.heim
- Drift av 58 kirker og 7 kapeller koster årlig i størrelse NOK 102m som tilsier snitt 840t i personal og 910t i andre driftskostnader
- Høyest score har Nordstrand kirke med 28
- Lavest score har Lovisenberg, Trefoldighet, Hasle og Stovner
- Uttakslisten omfatter også kirker med bra score (opptil 22)
- Besparelsen på NOK 13,8m oppnås primært fra personalreduksjon og utleie
- Besparelsen knyttet til driftsutgifter er derimot relativt liten
- Oppgitt økonomisk besparelsen i Groruddalen hentes primært fra to kirker
- Samlet oppgitt besparelse er større enn målsetting
- Gitt maksimumsnivå kan leieinntektene bli større enn oppgitt men det er også nedsiderisiko
- Utover fellesrådets besparelse vil uttak frigjøre presteressurser. Bruken av disse bør være gjenstand for bevisst strategisk drøftelse.
- Det antas at de største besparelser KfiO-OBDR oppnås ved reduksjon i lederledd
- Det er laget skisser for tre ulike OBDR-modeller ut fra hvilket nivå for sentralisering og oppgaveløsninger man ønsker etablert
- Fellesrådet kan primært oppnå resultatforbedringer innenfor inntektsområdet, vedlikehold, bemanningsnivå, drift og kirkebruksplan.

13 Noter, kilder og vedlegg

13.1 Kilder

Styringsgruppen for kirkebruksplan -foreløpige forslag

Prosjektgruppen for kirkebruksplan – rapport

Kostnadsbesparelser knyttet til kirkebruksplan

Årsregnskaper for KfiO 2017, 2016, 2015

KfiO saksdokumenter regnskap og budsjett

OBDR saksdokumenter økonomi og budsjett

Kostra statistikk 2017

Fagoppgave stiftelser, Magnar Helgheim NFF/NHH 2009/10

